

Litteratur

- Arrow, K J, *Essays in the Theory of Risk-Bearing*, London, 1971.
- Hansson, B, "Risk Aversion as a Problem of Conjoint Measurement", manuskript, 1979.
- Prawitz, D, "Rationalitet och kärnkraft", *Filosofisk tidskrift*, vol 1, nr 1, 1980.
- Sahlin, N-E, "Level of Aspiration and Risk: A Critical Analysis of the Notion of Risk and Risk Measures", *Working Paper No. 21*, The Mattias Fremling Society, Lund, 1980.
- Tännsjö, T, "Vad är beslutsteori?", *Filosofisk tidskrift*, vol 2, nr 2, 1981.

Torbjörn Tännsjö

Replik till Peter Gärdenfors

I min artikel "Vad är beslutsteori?" hävdade jag, i polemik mot Dag Prawitz, att det inte finns något korrekt svar på frågan vad som är ett rationellt beslut under osäkerhet eller risk. Folk tar faktiskt ställning på olika sätt. Hur de gör sina bedömningar avspeglar ofta rena temperamentsskillnader. Somliga är konsekvent "försiktiga", andra spelar konsekvent hasard och de flesta tillämpar nog olika principer i olika situationer. Någon korrekt princip att hålla sig till i sådana situationer finns det inte. Det är t o m en mystifikation vad det betyder att ett beslut under risk eller osäkerhet är "rationellt", åtminstone om vi ska tilläggsätta att ett "rationellt" beslut är ett beslut som vi har skäl att fatta. Jag har inte sett att någon nöjaktigt lyckats klargöra någon sådan innebörd av ordet.

I sitt svar till mig går Gärdenfors inte in på frågan vad det betyder att ett konkret beslut under risk eller osäkerhet är "rationellt". Han håller med mig om att det kan vara svårt (för en utomstående) att säga att en persons beslut i en *enskild* beslutssituation har varit "irrationellt" (medan Prawitz just ville säga något om vad det är att i enskilda fall fatta rationella beslut). På *en* punkt vill Gärdenfors dock invända mot vad jag skrivit: "En person som i ena ögonblicket går med både hängslen och livrem för att inte riskera att tappa byxorna och som i nästa ögonblick går

på lina över Niagarafallet skulle det vara svårt att kalla rationell", skriver Gärdenfors med udden tydligt riktad mot min artikel.

Tar vi Gärdenfors på orden är vi emellertid överens. Inte heller jag vill kalla detta "rationellt". Jag vill över huvud taget inte kalla beslut "rationella" eller "irrationella". Men Gärdenfors tycker nog inte bara det är svårt att kalla personen ifråga "rationell". Han menar också att personen är irrationell. Irrationaliteten "visar" sig tydligt i fall som dessa, skriver han. Och då är vi inte överens.

Om det funnes en *korrekt* princip för beslutsfattande under risk eller osäkerhet så skulle det kanske vara irrationellt av en person att tillämpa olika beslutsprinciper i olika fall (det är väl vad Gärdenfors anser att personen i exemplet gör). Vi vet ju om en sådan person att han i åtminstone ett fall inte handlar rationellt. Men min poäng är alltså, att det inte finns något sådant som en korrekt princip för rationellt beslutsfattande under osäkerhet eller risk. Gärdenfors har inte sökt visa att jag har fel på denna centrala punkt. Varför skulle vi då inte, som mannen i Gärdenfors' exempel, tillämpa *en* princip i ett sammanhang och *en annan* princip i ett annat (om det nu är det personen ifråga gör)? Gärdenfors är mig svaret skyldig på den frågan.

Notiser

I september 1978 firade Stockholms universitet sitt hundraårsjubileum. I samband härmed hölls en rad jubileumssymposier. Ett av dessa arrangerades av filosofiska institutionen och handlade om social rättvisa, inklusive globala aspekter av detta problem. De föredrag som hölls vid detta symposium har nu, delvis omarbetade, utgivits under titeln *Justice, Social and Global*, Akademilitteratur 1980. Fördragshållarna var Brian Barry (Chicago), Lars O Ericsson (Stockholm), William K Frankena (Ann Arbor), Johan Galtung (Oslo), Mihailo Markovic (Belgrad), H Odera Oruka (Nairobi) och Giuliano Pontara (Stockholm).

Är det irrationellt att i ena ögonblicket gå med både hängslen och livrem för att inte riskera att tappa byxorna och i nästa ögonblick gå på lina över Niagarafallet? Peter Gärdenfors tycks mena det i sin artikel i detta nummer. Men varför skulle det vara irrationellt? Allt hänger ju, som Gärdenfors själv påpekar, på vilka *mål* den handlande har. Och hans främsta målsättning kan ju vara att inte mista byxorna samtidigt som han inte har så mycket emot att mista livet. Frågan är om det finns *något* beteende som i sig är irrationellt. Är det ens irrationellt att gå med både hängslen och livrem och samtidigt *säga* att man inte har något emot att